

Investigating The Kinetic Component In The Narrative Structure Of Iranian Gardens With A Cultural Interactions Approach

Narges Aboutaleb¹, Ali Asgharzadeh^{2*}, Vajihe Torkamani Barandozi³, Amir Hashem Poormafi⁴

(Receipt: 2024.06.11- Acceptance: 2024.07.22)

Abstract

Cultural interactions not only allocate space but combine and integrate various movements, transforming them into a place. Human presence in narrative work necessitates organizing and visually experiencing individuals in environmental design. Inadequate understanding of kinetic components' impact in Iranian gardens hinders their effective use in contemporary green space design. This study explores these components' impact on society, visitors' experiences, and emotions through cultural interactions. Movement in Iranian gardens serves as an artistic and meaningful expression, enhancing beauty and connecting environmental identity. The research employs qualitative and descriptive-analytical methods, gathering data from documentary sources, fieldwork, questionnaires, and analysis. Five UNESCO World Heritage Iranian gardens were selected: Chehel Sotoun in Isfahan, Eram in Shiraz, Shahzadeh Mahan in Kerman, Fin in Kashan, and Dolat Abad in Yazd. Findings clarify each kinetic component's role based on questionnaires, showing significant influence on visitors' aesthetic and cognitive-beauty experiences, suggesting their effective use in contemporary green spaces and garden design.

Keywords: Cultural Interactions, Human Presence, Kinetic Components, Iranian Gardens, Society.

1.This Article Is Extracted From The Doctoral Thesis Of 'Narges Aboutaleb', Titled "Narrative Structures In The Architecture Of The Persian Garden And Tragic Literature Of Ferdosi's Shahnameh", Under The Supervision Of 'Dr. Ali Asgharzadeh', & Advisory Of 'Dr. Vajihe Torkamani Barandozi', & 'Dr. Amir Hashem Poormafi', Ph.D. Student In Architecture, Department Of Architecture, Chalus Branch, Islamic Azad University, Chalous, Iran. eng.n.abt63@gmail.com

*2.Assistant Professor of Architecture Department, Chalous Branch, Islamic Azad University, Chalous, Iran. (Corresponding Author): ali.asgharzadeh@iauc.ac.ir

3.Assistant Professor Of Persian Language And Literature Department, Chalus Branch Islamic Azad University, chalus, Iran. v.Torkamani@iaue.ac.ir

4.Assistant Professor Of Archeology Department, Chalus Branch, Islamic Azad University, Chalus, Iran. hashempoomafi.amir@gmail.com

بررسی مؤلفه‌های حرکتی در ساختار روایی باغ‌های ایرانی با رویکرد تعاملات فرهنگی

نرگس ابوطالب؛ علی اصغرزاده^۱، وجیهه ترکمانی باراندوزی^۲، امیر هاشم پورماfi^۳
(دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۲۳ - پذیرش نهایی: ۱۴۰۳/۰۵/۰۱)

چکیده

تعاملات فرهنگی به منظور دستیابی به فضا، نه تنها آن را به خود اختصاص می‌دهند بلکه متشکل از ترکیب و تلفیق گش‌های مختلف بایکدیگر تبدیل به مکان می‌شوند. به‌طور خاص، حضور انسان برای روایتگری آثار نیاز به سازمان‌دهی و تجربه بصری افراد در محیط طراحی نقش تأثیرگذاری می‌تواند ایفاء نماید. فقدان درک کامل از تأثیر مؤلفه‌های حرکتی در باغ‌های ایرانی بر تجربه بازدیدکنندگان با رویکرد تعاملات فرهنگی، مانع از به‌کارگیری مؤثر این عناصر در طراحی فضاهای سبز معاصر می‌شود. این پژوهش به بررسی این مؤلفه‌ها و تأثیر آن‌ها بر اجتماع، تجربه و احساسات بازدیدکنندگان در تبیین تعاملات فرهنگی می‌پردازد. به‌طوری‌که در باغ‌های ایرانی، حرکت به‌شکل هنری و معناداری تجلی می‌یابد که باهدف ایجاد زیبایی و پیوند بین محیط و انسان هویت واحد می‌یابد. پژوهش حاضر به‌لحاظ روش تحقیق از نوع کیفی و توصیفی-تحلیلی بهره‌مند است. همچنین جمع‌آوری اطلاعات در این جستا از طریق مستندات کتبی و میدانی، به‌وسیله پرسش‌نامه و تجزیه و تحلیل اطلاعات داده‌ها انجام شده است. در این بین محقق با انتخاب ۵ باغ ایرانی با ثبت میراث جهانی یونسکو مشتمل بر: باغ چهل‌ستون؛ اصفهان؛ باغ‌ارم؛ شیراز، باغ‌شاهزاده‌ماهان؛ کرمان، باغ‌فین؛ کاشان، و باغ دولت‌آباد؛ یزد، بر آن است که نتایج با در نظر داشتن واکوی نمونه‌های انتخابی برحسب پرسش‌نامه نقش هریک از مؤلفه‌های حرکتی مورد تبیین قرار گیرد. در نتیجه، پژوهش نشان داد که مؤلفه‌های حرکتی در ساختار روایی باغ‌های ایرانی با رویکرد تعاملات فرهنگی تأثیر قابل توجهی بر تجربه زیبایی‌شناسی-زیبایی شناختی اتوبیا و ادراک بازدیدکنندگان دارند و می‌توانند به‌عنوان الگوهایی مؤثر در طراحی فضاهای سبز و باغ‌های معاصر مورد استفاده قرار گیرند.

واژه‌های کلیدی: تعاملات فرهنگی، حضور انسان، مؤلفه‌های حرکتی، باغ‌های ایرانی، اجتماع.

* این مقاله برگرفته از رساله دکتري «نرگس ابوطالب»، با عنوان «خوانش ساختار روایی در معماری باغ ایرانی و داستان‌های تراژیک شاهنامه فردوسی»، است که به راهنمایی «دکتر علی اصغرزاده»، و مشاوره «دکتر وجیهه ترکمانی باراندوزی»، و «دکتر امیر هاشم پورماfi»، استخراج شده است.

۱. دانشجوی دکتري معماری، گروه معماری، واحد چالوس، دانشگاه آزاداسلامی، چالوس، ایران. eng.n.abt63@gmail.com

۲. استادیار گروه معماری، واحد چالوس، دانشگاه آزاداسلامی، چالوس، ایران. (نویسنده مسئول): ali.asgharzadeh@iauc.ac.ir

۳. استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی، واحد چالوس، دانشگاه آزاداسلامی، چالوس، ایران. v.Torkamani@iaue.ac.ir

۴. استادیار گروه باستان‌شناسی، واحد چالوس، دانشگاه آزاداسلامی، چالوس، ایران. hashempoomafi.amir@gmail.com

مقدمه

در دهه‌های اخیر، مطالعات در رابطه با تغییرات اجتماعی-فرهنگی^۱ بر مفاهیم و تعاملات گوناگونی که بین مؤلفه‌های حرکتی و ساختارهای روایی باغ‌های ایرانی وجود دارد، بررسی شده‌اند. این باغ‌ها نه تنها به عنوان یک میراث فرهنگی و مجموعه‌های واحد شناخته می‌شوند، بلکه به مثابه مکان‌هایی که تأثیر وزین بر فرهنگ و هویت مردم ایران داشته‌اند، مورد مطالعه وسیعی قرار گرفته‌اند (دبده، ۱۴۰۲: ۱۱۸-۸۹). در این پژوهش، قصد داریم تا با تمرکز بر روی مؤلفه حرکتی، به پژوهش عمیقی از ساختارهای روایی باغ‌های ایرانی با رویکرد تعاملات فرهنگی پرداخته و نقش این حرکت‌ها در شکل‌گیری و ارائه داستان‌ها و افسانه‌های فرهنگی موردواکاوی قرار دهیم. با تحلیل و نحوه تعامل بین عناصر سازمان‌دهی در انعکاس معماری باغ‌سازی، و شیوه استفاده از فضا می‌توان به درک عمیق‌تری از تأثیرات فرهنگی و اجتماعی این ساختارها در طول زمان بپردازیم. این جستار به ما کمک می‌کند تا با پیوند بخش‌های مختلف این فضاها و نقش هر کدام از آن‌ها در ارتباط با مفاهیم فرهنگی، به یک فهم گسترده‌تر و عمیق‌تر از ارزش و اهمیت باغ‌های ایرانی بپردازیم. ادبیات، هنری کلامی است. و معماری، هنر ساختاری و سازه‌ای است. بررسی زبان مشترک میان ۲ هنر آوایی و تصویری حائز اهمیت می‌باشد. هر اثر هنری بمانند متنی است که با حضور انسان در آن، فضا متن حاصل می‌شود و حرکت تجربه‌گر فضا، رویداد متن را روایت می‌کند. در همه داستان‌ها زاویه دید وجود دارد و تجارب و احساسات شخصیت‌ها از دیدگاه فردی آن‌ها و از زبان راوی بیان می‌شود. تجربه فضایی هر بنایی نیز در هر لحظه، درک پرسپکتیوهای متفاوت از دیدهای گوناگون است. داستان‌ها، از اینکه مختص معماری نوشته شده باشند یا نه، برای خواننده یا شنونده یک تجربه فضایی ذهنی به وجود می‌آورد. بدین‌سان آثار و بناهای معماری، منشأ خلق بعضی آثار روایی بوده و داستان‌ها و روایت‌ها قابلیت اثرگذاری در شناخت طراحی معماری را دارند. می‌توان اذعان داشت واریسی این گره‌ها می‌تواند پیوستگی فضای درون متن را برای مخاطب روشن کند. فضا با وجود ادراک مبتنی بر مراکز و مسیرهای شناسایی شده در آن، به عنوان اجزای مجزاء از هم و منفصل از یکدیگر دریافت نمی‌گردد و همچون یک روایت یا داستان، علاوه بر ابعاد معنادار بودن هر یک از مواضع آن، در قالب کلیتی یکپارچه و یگانه به ذهن عرضه می‌گردد (مستغنی، ۱۳۹۶: ۱۱۷-۱۲). معماری ایرانی، به ویژه باغ‌های ایرانی، نمونه‌ای برجسته از این هم‌گرایی و تعامل میان هنرهای مختلف و روایت‌گری فضایی است. باغ ایرانی^۲ با بهره‌گیری از عناصری چون: آب، گیاه، معماری و چیدمان دقیق و هندسی، نه تنها

1.Socio-Cultural Changes

2.Persian gardens

فضایی زیبا و آرامش‌بخش ایجاد می‌کند، بلکه داستانی از تعاملات فرهنگی و تاریخی را نیز روایت می‌کند (دبیده، ۱۴۰۱: ۵۵-۵). این باغ‌ها، که اغلب به‌عنوان نمادهایی از بهشت زمینی شناخته می‌شوند، ساختاری پویا و متحرک دارند که بازدیدکنندگان را به سفر در زمان و مکان دعوت می‌کند. حرکت در این فضاها، با ترکیب مناظر مختلف و مسیرهای هدایت‌شده، تجربه‌ای روایی و حسی ایجاد می‌کند که درک عمیق‌تری از فرهنگ و تاریخ آن منطقه را به‌همراه دارد. با بررسی مؤلفه‌های حرکتی در ساختار روایی باغ‌ایرانی، می‌توان به‌درک بهتری از چگونگی تعاملات فرهنگی در این فضاها دست‌یافت. این تفتیش نشان می‌دهد که چگونه سازمان‌دهی و طراحی دقیق باغ‌ها، بازدیدکنندگان را در مسیرهای مختلف هدایت می‌کند و با استفاده از عناصر طبیعی و مصنوعی، تجربه‌ای چندحسی و روایی را ارائه می‌دهد که همواره در حال تغییر و تحول است. به‌طور خاص، مؤلفه‌های حرکتی در باغ‌های ایرانی با رویکرد تعاملات فرهنگی، نه تنها به‌درک بهتر از این فضاهای زیبا و پر معنا کمک می‌کند، بلکه نشان می‌دهد که چگونه معماری و هنر می‌توانند به‌طور هم‌زمان داستان‌های فرهنگی و تاریخی را به تصویر بکشند و تجربه‌ای جامع و همه‌جانبه برای مخاطبان خود ایجاد کنند. درحقیقت رویدادها برای تحقق یافتن در اجتماع به فضا نیاز دارند و فضا را اشغال و تبدیل به مکان می‌کنند، روایتگری که در ساده‌ترین تعریف آن فرایند به‌هم‌پیوستن رویدادهای مختلف به یکدیگر مدنظر است، در واقع فرایند متشکل ساختن فضاهای مختلف رسیدن به فضایی کم‌وبیش منسجم یا طرق عدول از این قاعده کلی است (زینلیان، کلانترزاده، ۱۳۹۴: ۱۴-۱). گاهی نیز گفتن داستان، یکی از راه‌هایی است که بنا می‌تواند با مطالعات فرهنگی جامعه و فضاهای خالی ارتباط برقرار کند، به‌مانند یک پلتفرم برای معماری عمل می‌کند، که از آن به‌عنوان یک ابزار کلیدی برای آوردن ایده‌های سازمان‌دهی به مخاطبان گسترده استفاده می‌کند (کریم‌زاده و دیگران، ۱۳۹۷: ۱۰۷-۹۳).

روش‌شناسی (متدولوژی)

پژوهش موردتبیین با بهره‌گیری از ترکیب روش کیفی و توصیفی-تحلیلی و نیز مشاهدات میدانی، دیدگاهی جامع و عمیق از مؤلفه‌های حرکتی در باغ‌های ایرانی با رویکرد تعاملات فرهنگی ارائه می‌دهد و به‌بررسی دقیق تأثیر این مؤلفه‌ها بر تجربه و احساسات بازدیدکنندگان می‌پردازد. طوری که در این تحقیق، از روش کیفی برای جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها استفاده شده است. به‌منظور گردآوری اطلاعات و تجربیات بازدیدکنندگان، از ابزار پرسش‌نامه استفاده شده است. این پرسشنامه‌ها نظرات و تجربیات بازدیدکنندگان را در مورد مؤلفه‌های حرکتی در باغ‌های ایرانی ثبت و واکاوی می‌کند. این روش به پژوهشگران امکان می‌دهد تا با دقت بیشتری به‌بررسی تعاملات فرهنگی

حسی در این فضاها بپردازند و تأثیر این عناصر بر تجربه کلی بازدیدکنندگان را ارزیابی کنند. ترکیب تحلیل‌های کیفی و توصیفی-تحلیلی و نیز مشاهدات میدانی، نه تنها به درک بهتری از نحوه طراحی و ساختار باغ‌های ایرانی کمک می‌کند، بلکه نقش این مؤلفه‌ها در ایجاد یک تجربه فضایی معنادار و پویا را نیز برجسته می‌سازد. با تبیین این روش تحقیق، می‌توان به نتایجی دست‌یافت که نشان‌دهنده اهمیت حرکت و جابه‌جایی در این فضاها و تأثیر آن بر ارتباط بازدیدکنندگان با محیط و فرهنگ موجود در باغ‌هاست. این پژوهش با بهره‌گیری از روش‌های تحقیق کیفی و ابزار پرسش‌نامه، سعی دارد تا تأثیر مؤلفه‌های حرکتی در باغ‌های ایرانی را با بهره‌گیری از رویکرد تعاملات فرهنگی بر تجربه و احساسات بازدیدکنندگان بررسی کند و به شناخت بهتری از نقش این عناصر در ایجاد یک فضای فرهنگی و تاریخی پویا ارج نهد. به‌طور خلاصه برپایه (شکل ۱)، می‌توان مراحل اجرایی مسیر پژوهش را مدنظر داشت.

شکل ۱: مسیر پژوهش - (مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۳)

ادبیات پژوهش (مبانی نظری و پیشینه پژوهش)

مبانی نظری

← باغ‌ایرانی؛ بررسی مؤلفه‌های حرکتی و تعاملات فرهنگی: باغ‌سازی یکی از سنت‌هایی فرهنگی است که از تمدن‌های ماد و هخامنشی در اجتماع تا به امروز باقی مانده و قدمت دارد (اعتضادی، ۱۳۹۲: ۹-۶). باغ‌سازی ایرانی از عناصر و اجزای تشکیل‌دهنده همچون وجود چشم‌انداز بی‌کران در امتداد محور طولی، حضور آب، هندسه مستطیلی و خصوصیات دیگر نظیر درون‌گرایی، محصوریت و تعامل با طبیعت می‌باشد (خاکزند، حسینی‌کیا، ۱۳۹۳: ۴۵-۵). تمامی این الگوها

مجموعه‌ای واحد را تشکیل می‌دهد که به‌عنوان باغ ایرانی شناخته می‌شود. این الگو متأثر از اجزای متشکله باغ، نظام آب، معماری، کاشت و هندسه‌ای است از ترکیب و تعامل این اجزاء بایکدیگر پدیدار گشته است. نظام‌های یاد شده در الگوی جامع باغ ایرانی معمولاً در یک ساختاری هندسی بایکدیگر تلفیق می‌شوند که کالبد باغ و کیفیت فضایی باغ نیز در واقع نتیجه نحوه تلفیق نظام‌های کالبدی در ساختار هندسی باغ است (شاهچراغی، ۱۳۹۵: ۳۴-۱۹). باغ‌سازی ایرانی در الگوی جامع باغ ایرانی بایک ساختار هندسی مستطیلی شناخته می‌شود، در این ساختار زمین مربع یا مستطیل شکل باغ براساس ساختاری متشکل از ۲ محور متقاطع و عمودبرهم به عرصه‌هایی تقسیم می‌شود که خود دارای تقسیمات منظم هستند. به‌طورخاص، این ساختار نظام‌های کالبدی در باغ ایرانی در صورتی منظم پدید می‌آیند که در اصطلاح به هندسه چهارباغ شناخته می‌شود (حیدرنتاج، ۱۳۹۴: ۳۲-۲۷). گونه‌ای دیگر حاصل از انتظام اجزای باغ حول ۱ محور راست و اصلی است که می‌توان آن را به‌عنوان الگوی تک‌محوری از باغ ایرانی موردتوجه قرار داد (شاهچراغی، ۱۳۹۳: ۴۰). در الگوی جامع باغ ایرانی نظام کاشت به‌گونه‌ای پدید می‌آید که گیاهان و درختان به‌لحاظ شکلی به ۳ صورت خطی، سطحی و حجمی در کرت‌بندی‌های منظم و مربع شکل مستقر می‌شوند. نظام آب در محور اصلی باغ و معمولاً در راستای ضلع بزرگتر و پس از خروج از منبع آب واقع می‌شود، همچنین در بخش‌هایی از باغ، آب به‌صورت حوض‌هایی مربع و یا مستطیل شکل به‌نمایش درمی‌آید. مهمترین عناصر نظام معماری در باغ‌سازی، دیوار، کوشک و عمارت سردر هستند که براساس ساختار هندسی باغ شکل گرفته و سازمان‌دهی می‌یابند. دیوار با هندسه راست‌گوشه به‌عنوان یک چارچوب تمامی عناصر شکل‌دهنده به باغ را دربرمی‌گیرد؛ همچنین محل استقرار عمارت سردر معمولاً در جداره بیرونی باغ و در امتداد محور طولی قرار می‌گیرد که به کوشک باغ منتهی می‌شود. کوشک که غالباً محل قرارگیری آن در محورها اصلی باغ و در فاصله مرکز تا انتهای باغ می‌باشد. سنت باغ‌سازی ایرانی در طول تاریخ چندین هزارساله به صورت‌های گوناگونی مورد استفاده قرار گرفته و مصادیقی نظیر باغ‌میوه، باغ‌گل، باغ دارویی، باغ منظم، باغ‌مزار، باغ‌رودخانه ای، باغ‌شکار، باغ‌بیشه در نقاط مختلفی از بسترهای جغرافیایی و مطالعات اجتماعی و تعاملات فرهنگی ایران بروز یافته است (متدین، متدین، ۱۳۹۴: ۲۶-۱۹).

← تبیین ساختار روایی حرکتی در باغ ایرانی؛ مبتنی بر تحلیل تعاملات فرهنگی: روایت‌شناسی، علمی است برخاسته از فرمالیسم روسی که در دهه ۲۰ اخیر اهمیت خاصی در میان نظریه‌پردازان ادبی، پیدا کرده است (علامی، غلامی‌شعبانی، ۱۳۹۴: ۲۸۳-۲۷۳). آنچه در این بین در تعاریف

همه نظریه پردازان وجود دارد حذف مضمون داستانی و جایگزین کردن پیام در رویارویی با تعاملات فرهنگی است. اگر به تعریف نسبتاً واحدی از روایت با تبیین مطالعات اجتماعی قائل بشویم می توان از آن به باز نمود مفاهیم، رخدادها، حوادث و اجزایی تعبیر کرد که به نحوی با یکدیگر پیوندهای درونی و بیرونی و زمانی و مکانی و فضایی دارند. طوری برپایه (شکل ۲)، انواع حرکت مخاطب در فضا را نشان می دهد.

شکل ۲: تبیین انواع حرکت مخاطب در فضا در رابطه با اجتماع تعاملات فرهنگی- (مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۳)

به طور خاص می توان در رابطه با تبیینات مؤلفه های حرکتی در ساختار روایی باغ ایرانی با رویکرد تعاملات فرهنگی به مناظر صاحبان اندیشه در حوزه های مختلف اشاره نمود که به قرار؛ برونو زوی^۱ انسان را موجودی با حرکت پیمایشی در اجتماع مبنی بر فضا می بیند که فضا تنها با حرکت او تعریف می شود. محمدجواد مهدوی نژاد^۲ در رابطه با تجلی مفهوم حرکت در گستره اجتماع معماری ایران بر آن است که حرکت می تواند در ۲ قالب حرکت فیزیکی و حرکت معنایی، در معماری سنتی ایران با در نظر داشت تعاملات فرهنگی مورد بررسی قرار گیرد (مهدوی نژاد، ۱۳۹۰: ۲۶-۲۱). حرکت عاملی است برای فهم و ادراک فضا و می توان آن را پرواز روح یا خروج از دنیای ماده و سفر به دنیای خیال در گستره مطالعات اجتماعی مدنظر داشت. در واقع، می توان ادعان داشت حرکت، جوهره درک هر فضایی است. حرکت می تواند به ۳ شکل فیزیکی، بصری و خیالی باشد. حرکت فیزیکی (کالبدی)، کاملاً مادی است و جابه جایی به شمار می رود. حرکت بصری، حرکت چشم است و از یک نقطه به نقطه دیگر می رود و حرکت خیالی در برخی فضاها روح انسان را از تن جدا می کند و خیالاتی را به ذهن

1. Bruno Zevi

2. Mohammadjavad Mahdavinezhad

می‌آورد (گودرزی، کشاورز، ۱۳۸۶: ۱۰۱-۸۹). برپایه (شکل ۳)، می‌توان عوامل حرکت در رویاروی با تعاملات فرهنگی متصور شد.

شکل ۳: عوامل حرکت در رویاروی با تعاملات فرهنگی در رابطه با مسیر پژوهش (مأخذ: برداشت نگارندگان، ۱۴۰۳)

هریک از انواع حرکت در فضا اعم از: کالبدی و معنایی به واسطه عوامل فضایی ایجاد می‌شوند. هرکدام از این عوامل را بر طبق نور می‌توان با عنصری معماری ایجاد نمود. وجود عوامل حرکت، منشأ تمایل مخاطب برای انجام یک حرکت اجتماعی است. به عنوان نمونه، در این باره، مخاطب تحت تأثیر سلسله مراتب حاصل از تفاوت عناصر هم‌جوار، احساس کشش برای حرکت افقی در فضا می‌یابد، با درک عامل فضایی عمودی، حرکت عمودی انجام می‌دهد و با درک محور مشخص فضایی، حرکت سازمان‌یافته خطی انجام می‌دهد و یا با درک ریتم حاصل از مسیر متصل به هم از آرایش‌های منظم خطوط، اشکال و یا رنگ‌ها، حرکت منتظم چشم در فضا را بروز می‌دهد و یا حرکت نمادین هم‌سنخ با کاربری فضا انجام می‌دهد (آزمون، معینی، ۱۳۹۷: ۴۰-۲۷). به طور خاص، با درک محور مشخص فضایی در باغ، حرکت سازمان‌یافته خطی انجام می‌دهد و یا با درک ریتم حاصل از مسیر متصل به هم از آرایش‌های منظم آب‌نماها، درختان و مسیرهای حرکتی، حرکت منتظم چشم در فضا را بروز می‌دهد و تخیل وی را برمی‌انگیزد که این رابطه در سکانس‌های فضایی

با تلطیف ابعاد اجتماعی تکرار می‌شود و براساس عناصر فضایی تشکیل‌دهنده آن سکانس و سازمان آن‌ها زمینه بروز حرکات متفاوت را با تعاملات فرهنگی پدید می‌آورد (همان).

کریستوفر الکساندر^۱ بر آن است همه محیط پیرامون اعم از: آسمان، طبیعت، دریا، ساختمان‌ها مجموعه‌ای از عناصر در اجتماعات هستند که به‌طور تصادفی درجایی ایجاد می‌شوند، به‌مثابه نظم و تعاملات فرهنگی که بر همه آن‌ها استوار است. الگوها، شناسایی پیچیدگی‌های محیط را قابل‌درک کرده و با کمک آن‌ها می‌توانیم زبان توصیف و تحلیل دنیای اطراف را بسط دهیم. تمام الگوهای عالم را انسان ایجاد می‌کند. هر انسان در ذهن خود الگوهای مشابهی دارد که از طریق آن‌ها می‌تواند الگوهای عینی جهان را تجسم کند. الگوهای ذهنی، صورت‌هایی ذهنی از الگوهای جهان هستند؛ یعنی تصویری انتزاعی که قواعد عینی جهان را ذهنیت می‌بخشد. بسیاری از الگوهای عینی و ذهنی در اجتماع باهم متفاوتند؛ اما نظایر آن‌ها پویا بوده، نیرو دارند و مولدند (الکساندر، ۱۳۹۶: ۱۹۵-۹). کوین لینچ^۲ در تعریف تصویر ذهنی اینگونه آورده است: هر چیزی که از یک اجتماع منظره پس‌از دیده شدن توسط ناظر در ذهن وی باقی می‌ماند، تصویر ذهنی شخص از آن منظره است. در واقع، عاملی که میسر می‌دارد شخص بتواند راه و جهت خود را بیابد، تصویری است که شخص از محیط خود دارد. عکس‌هایی کلی که ذهن شخص از جهان خارج برمی‌دارد، هم حاصل احساسات آنی شخص و هم مبتنی بر خاطره تجارب گذشته او است که مورد استفاده وی قرار می‌گیرد، که هم به تعبیر اطلاعات تازه موفق شود و هم راهنمای او در اقدام به‌عمل با تعاملات فرهنگی در اجتماع باشد (Lynch, 1960: 88-96). بدین‌سان تصویر ذهنی تصاویری است که از ظاهر، کارکرد و معنای یک فضا در ذهن ما در اجتماع شکل گرفته است (Trieb, 1974: 56-76). به‌طور خاص در بررسی مؤلفه حرکتی در ساختار روایی باغ‌ایرانی با رویکرد تعاملات فرهنگی، می‌توان اشاره داشت به نظریه معمار دبدبه‌آدراین نظریه، معمار به‌عنوان کسی که به طراحی و اجرای باغ‌ها می‌پردازد، نه تنها به جنبه‌های زیبایی‌شناختی و فنی، بلکه به تأثیرات فرهنگی و تاریخی نیز توجه می‌کند. برای بررسی این موضوع، می‌توان به ۴ محور اصلی پرداخت: ۱. تحلیل ساختاری و حرکتی باغ ایرانی: الف) طرح‌بندی و مسیرهای حرکتی؛ بررسی چگونگی طراحی مسیرهای حرکتی در باغ‌های ایرانی و تأثیر آن بر تجربه بازدیدکنندگان. ب) تقارن و توازن؛ تحلیل چگونگی ایجاد تعادل بین اجزای مختلف باغ و نقش آن در هدایت حرکات و نگاه‌ها. ۲. تعاملات فرهنگی و تأثیرات آن بر طراحی باغ: الف) تبادل فرهنگی؛ مطالعه تأثیرات متقابل فرهنگی بین ایران و سایر مناطق (مثل باغ‌های اسلامی، هندی و اروپایی)، بر

1.Christopher Alexander

2.Kevin Andrew Lynch

3.Mohammad Dabdabeh/Dabdabeh Architect

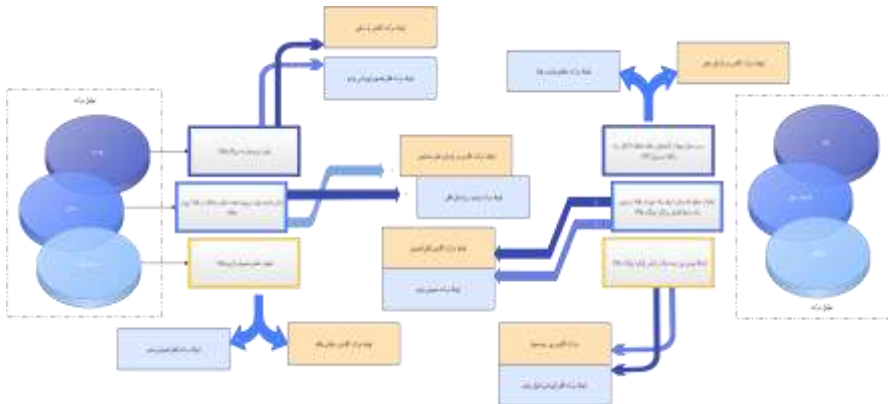
طراحی و ساخت باغ‌های ایرانی. ب) روایت‌های فرهنگی؛ بررسی چگونگی انعکاس داستان‌ها، افسانه‌ها و روایت‌های فرهنگی در طراحی باغ‌ها. ۳. نقش نمادها و عناصر حرکتی در ساختار روایی: الف) عنصر آب و جریان؛ تحلیل نقش آب در ایجاد حرکت و انتقال احساسات در باغ‌های ایرانی. ب) پویایی فضا؛ بررسی چگونگی ایجاد حس حرکت و زندگی در فضاهای مختلف باغ با استفاده از عناصر طبیعی و معماری. ۴. رویکردهای معاصر در طراحی باغ‌های ایرانی: الف) تلفیق سنت و مدرنیته؛ مطالعه روش‌های جدید در طراحی باغ‌های ایرانی که تعاملات فرهنگی معاصر را منعکس می‌کنند. ب) پایداری و محیط‌زیست؛ بررسی چگونگی ادغام اصول پایداری و حفاظت از محیط‌زیست در طراحی باغ‌های مدرن ایرانی (دبیده، ۱۴۰۰: ۵۰-۱۱). در نتیجه می‌توان ادعان داشت این نظریه می‌تواند به‌طور جامع نشان دهد که چگونه مؤلفه‌های حرکتی و تعاملات فرهنگی در ساختار روایی باغ‌های ایرانی تأثیر می‌گذارند و به شکل‌گیری تجربه‌ای غنی و متنوع برای بازدیدکنندگان کمک می‌کنند. وی بر آن باور است بادر نظر گرفتن این مؤلفه‌ها، می‌توان باغ‌هایی زیبا و کارآمد در زمان معاصر اجرا نمود که بازتاب‌دهنده تاریخ و فرهنگ غنی ایرانی باشد.

پیشینه پژوهش

با مرور و بررسی پژوهش‌هایی که تاکنون در زمینه باغ و باغ‌سازی ایرانی انجام شده، می‌توان آن‌ها را از نظر نگاه به مفهوم باغ و طبق مطالعات اجتماعی و فرهنگی می‌توان به ۵ دسته کلی تقسیم نمود که مشتمل بر: ۱. دسته اول: پژوهش‌های توصیفی و معنوی؛ این دسته شامل پژوهش‌هایی می‌شود که در آن‌ها محقق تلاش دارد با ارائه بیانی توصیفی و بر مبنای دیدگاهی ستودنی، ویژگی‌ها، خصوصیات، ابعاد معنایی و ذهنی باغ و باغ‌سازی در فرهنگ ایرانی را برجسته نماید. این پژوهش‌ها بر اساس نوع نگاه ایرانیان به مفهوم طبیعت انجام می‌شوند (فالامکی، ۱۳۹۱: ۹-۶). ۲. دسته دوم: پژوهش‌های فلسفی و تاریخی؛ در این دسته، محققان می‌کوشند ریشه‌های شکل‌گیری باغ‌سازی ایرانی را از دیدگاه جهان‌بینی، فلسفه و تاریخ مورد توجه قرار دهند و عوامل و مؤلفه‌های اثرگذار بر آن را مشخص نمایند (حقیقت‌بین، علیدوست، ۱۳۹۸: ۴۲-۲۹). ۳. دسته سوم: پژوهش‌های کالبدی؛ این دسته از پژوهش‌ها با نگاهی کالبدی عمدتاً به شناخت عناصر، المان‌ها و نظام‌های مورد استفاده در باغ‌سازی ایرانی نظیر-نظام آب، نظام کاشت گیاهان و همچنین نظام ابنیه و معماری متمرکز می‌شوند. در واقع بیشترین تحقیقات انجام شده در ارتباط با باغ‌سازی ایرانی را به خود اختصاص داده‌اند (شاطری و ایقان، ۱۳۹۹: ۶۸-۴۵). ۴. دسته چهارم: پژوهش‌های منظر و علوم محیطی؛ این دسته از پژوهش‌ها تحت تأثیر نظریات جدید مطرح شده در زمینه منظر، علوم محیطی و ادراکی، به بررسی

ظرفیت‌های باغ‌سازی ایرانی براساس دیدگاه‌های تعاملات فرهنگی مطرح شده در این نظریات پرداخته‌اند (فرزین و دیگران، ۱۳۹۹: ۱۷-۶؛ خرم‌روئی، ماهان، ۱۳۹۹: ۲۳-۱۶). و ۵. دسته پنجم: پژوهش‌های مرمتی و شناختی؛ این دسته شامل پژوهش‌هایی است که با دیدگاه مرمتی و شناختی در نسبت تعاملات فرهنگی به مطالعه بروی نمونه‌های کمتر شناخته شده باغ‌سازی ایرانی در سطح کشور پرداخته‌اند (میرصفا، پورعلی، ۱۳۹۹: ۵۶-۴۱؛ آل‌هاشمی، ۱۳۹۹: ۱۵-۶).

← برآیند محقق بر تعاملات فرهنگی و مؤلفه حرکتی در ساختار روایی باغ‌ایرانی: تحلیل مؤلفه‌های حرکتی در ساختار روایی باغ ایرانی با رویکرد تعاملات فرهنگی، نیازمند بررسی چگونگی تأثیرپذیری باغ‌ها از تعاملات فرهنگی مختلف در طول تاریخ است. باغ‌های ایرانی نه تنها به‌عنوان مکانی فیزیکی، بلکه به‌عنوان محیط‌هایی پویا و متعامل که در ول زمان تحت تأثیر فرهنگ‌های مختلف شکل گرفته‌اند، مورد توجه قرار می‌گیرند. در این راستا، پژوهش‌های دسته‌بندی شده به‌ما کمک می‌کنند تا مؤلفه‌های حرکتی را در ساختار روایی باغ‌های ایرانی بهتر درک کنیم و چگونگی تأثیرات فرهنگی مختلف بر این ساختارها را مورد بررسی قرار دهیم. هردسته از پژوهش‌ها، جنبه‌ای از تعاملات فرهنگی را برجسته می‌کند که در کنارهم تصویر جامعی از باغ‌ایرانی و رویکردهای مختلف به آن را فراهم می‌آورد. برپایه (شکل ۴)، می‌توان عوامل حرکتی و نقش فیزیکی (کالبدی)، و چشمی آن‌را عنوان داشت.

شکل ۴: عوامل حرکت و نقش کالبدی و چشمی آن با تعاملات فرهنگی در رابطه با مسیر پژوهش (مأخذ: برداشت نگارندگان، ۱۴۰۳)

بحث و تحلیل

مؤلفه حرکتی در ساختار روایی باغ ایرانی، به عنوان یکی از جلوه‌های برجسته فرهنگی و تاریخی ایران، نقش بسیار مهمی در شکل‌دهی به فضای زیباشناختی و کارکردهای اجتماعی این باغ‌ها ایفا می‌کند (دبده، رضوان‌پناه، ۱۳۹۹: ۱۳-۱). باغ ایرانی نه تنها مکانی برای استراحت و آرامش بوده، بلکه نمادی از تعاملات فرهنگی و تبادل اندیشه‌ها در طول تاریخ نیز محسوب می‌شود. بررسی این مؤلفه از منظر تعاملات فرهنگی، می‌تواند نگاهی جامع‌تر و عمیق‌تر به چگونگی تأثیرپذیری و تأثیرگذاری باغ ایرانی بر فرهنگ‌ها و تمدن‌های مختلف ارائه دهد (دبده، شاطری و ایقان، ۱۳۹۹: ۱۴-۱). در این بخش، با تحلیل عناصر حرکتی در ساختار روایی باغ ایرانی و تأثیرات متقابل فرهنگی، تلاش می‌شود تا ارتباطات پیچیده و چندلایه میان فرهنگ‌ها و هنرهای مختلف که در این فضا تجلی یافته‌اند، مورد بررسی قرار گیرد.

در طرح سؤالات پژوهش حاضر، بر آن است که سؤال اول؛ چگونه مؤلفه‌های حرکتی در ساختار روایی باغ‌های ایرانی باتوجه به تعاملات فرهنگی بر تجربه و احساسات بازدیدکنندگان تأثیر می‌گذارد؟ و سؤال دوم؛ چگونه می‌توان مؤلفه‌های حرکتی باغ‌های ایرانی را باتوجه به تعاملات فرهنگی در طراحی فضاهای سبز و باغ‌های عصر معاصر به کار برد؟ برحسب سؤالات مطرح فرضیات ذیل در نظر گرفته شده:

← فرضیه ۱: مؤلفه‌های حرکتی در باغ‌های ایرانی، نظیر: هندسه، ریتم و شفافیت، باتوجه به تعاملات فرهنگی، تأثیر مثبتی بر تجربه و احساسات بازدیدکنندگان دارند و می‌تواند احساساتی نظیر: محرمیت، طمانینه و سبکی را در آن‌ها ایجاد کند.

← فرضیه ۲: با تحلیل دقیق و درک عمیق مؤلفه‌های حرکتی باغ‌های ایرانی و تعاملات فرهنگی مرتبط، می‌توان این مؤلفه‌ها را به طور مؤثر در طراحی فضاهای سبز و باغ‌های مدرن به کار برد و به این ترتیب، فضاهایی با زیبایی بصری و تجربه‌ای غنی‌تر برای کاربران ایجاد کرد.

در تحلیل نوآوری پژوهش می‌توان اذعان داشت این پژوهش برای نخستین بار به واکاوی جامع و سیستماتیک مؤلفه‌های حرکتی در ساختار روایی باغ‌های ایرانی با رویکرد تعاملات فرهنگی می‌پردازد، که پیشتر به صورت مبسوط مورد بررسی قرار نگرفته است. همچنین، استفاده از روش تحقیق کیفی با تمرکز بر پرسش‌نامه‌ها و نظرات مراجعین در این پژوهش، دیدگاه‌های نو و عمیقی در مورد تجربه و احساسات بازدیدکنندگان ارائه می‌دهد. این پژوهش راهکارهایی برای تلفیق مؤلفه‌های

حرکتی سنتی باغ‌های ایرانی با نیازها و توقعات معاصر طراحی فضاهای سبز ارائه می‌دهد، که می‌تواند به ایجاد فضاهای نوآورانه و کارآمد منجر شود.

برای انتخاب نمونه‌های موردی باغ‌های ایرانی بامروری بر مطالعات اجتماعی و تعاملات فرهنگی، باغ‌های ایرانی ثبت شده در یونسکو در نظر گرفته شده‌اند. این باغ‌ها به‌عنوان آثار ارزشمند شناخته می‌شوند و مؤلفه‌های موردنظر می‌توانند در آن‌ها بررسی شوند. تحلیل نمونه‌های موردی باغ‌های مورد بررسی برپایه (جدول ۱)، عوامل در نظر گرفته شده برای حرکت؛ هندسه، محور، سلسله مراتب، ریتم، اختلاف سطح، شفافیت و غیره، می‌باشند. این عوامل حرکت در واری نقاط گره، راه، لبه و نشانه واکاوی می‌شوند. مشتمل بر: باغ‌چهل‌ستون؛ اصفهان، باغ‌ارم؛ شیراز، باغ‌شاهزاده‌ماهان؛ کرمان، باغ‌فین؛ کاشان، و باغ‌دولت‌آباد؛ یزد، برپایه (شکل ۵)، تمامی این عوامل در بررسی انتظام باغ و ترکیب‌بندی باغ نظارت می‌گردند طوری که برپایه (شکل ۶)، کلیات پارامترهای موردتفحص نشان داده شده‌اند.

جدول ۱. نمونه‌های موردی باغ‌های ایرانی بامروری بر مطالعات اجتماعی و تعاملات فرهنگی - (مأخذ: برداشت نگارندگان، ۱۴۰۳)

ردیف	نام باغ	تبیین مطالعات اجتماعی و تعاملات فرهنگی با محوریت باغ
۱	باغ چهلستون «اصفهان»	در این کاخ قسمت‌های دیدنی و جالب توجه زیادی از جمله: ستون‌های عظیم، تالارهای ۱۸ ستون، تالار آینه، شیرهای سنگی ۴ گوشه حوض مرکزی تالار و آزاره‌های مرمری منقش اطراف که معرف صنعت حجاری با تعاملات فرهنگی دوره صفویه است، تزئینات عالی طلاکاری سرسرای پادشاهی، اتاق‌های طرفین تالار آینه و تابلوهای بزرگ نقاشی تالار پادشاهی (شامل تصویر شاهان صفوی)، بر سقف ایوان و دیوار تالارهای کوچک و بزرگ این کاخ نقاشی‌های زیبایی به چشم می‌خورد که با رنگ‌های متنوع و جذاب چشم را می‌نوازند.
۲	باغ ارم «شیراز»	ساختمان هسته مرکزی این مجموعه اجتماع باغ به‌شمار می‌رود. به‌طور خاص، اجتماع باغ به‌واسطه دیوار به ۲ قسم تقسیم شده است. باغ ارم محبوبیت فرهنگی و تاریخی خود را مدیون درختان مرکبات و خیابان طولی است که در ۲ طرف آن سروهای باشکوه غرس گردیده و ساختمان جالب‌توجهی که شاهد مهمان‌نوازی بی‌دریغ ایل قشقایی بوده است. هرچند سال ۱۹ بار مقداری از درختان مرکبات بر اثر سرمای سخت از بین می‌روند در حالی که برحسب مطالعات اجتماعی سروها در عرض ۵۰ سال اخیر همچنان جذابیت خود را حفظ کرده‌اند.
۳	باغ شاهزاده‌ماهان «کرمان»	باغ شاهزاده یکی از عالی‌ترین و زیباترین باغ‌های سنتی ایران محسوب می‌شود. این باغ در نیم فرسنگی ماهان در دامنه کوه‌های تیکران جلوه‌گری می‌کند و از یادگارهای عبدالحمید میرزا فرمانفرما - حاکم کرمان در اواخر دوره قاجار (۱۲۹۷ه.ق) است. گویند که چون خبر مرگ ناگهانی حاکم را به ماهان بردند بنایی که مشغول تکمیل سردر ساختمان بود تبار گچی را که بدست داشت محکم به دیوار کوئید و کار را رها کرده و فرار نمود. آنطور که جای خالی کاشی‌ها همچنان بر سر در ورودی خودنمایی می‌کند. این باغ دارای سردر ورودی، حمام، شبکه آبرسانی و حوض می‌باشد.
۴	باغ فین «کاشان»	طبق مطالعات اجتماعی و فرهنگی قتل امیرکبیر از دلایل معروفیت این باغ می‌باشد. تقسیم‌گاه آب (چشمه زانه: آب چشمه پس از طی مسافتی حدود ۲ کیلومتر و گذر از ۱۷ حلقه چاه به مظهر قنات (چشمه سلیمانیه) که در پشت باغ قرار دارد وارد می‌گردد). شاه‌عباس جهت طراحی اولیه باغ فین اجتماع باغ را هم‌جواری مظهر قنات در نظر داشته تا باغ اولین مکانی باشد که آب چشمه به آن وارد می‌گردد (دبیده،

شاطری وایقان، ۱۳۹۹:). بالغ بر یک سوم آب چشمه قبل از ورود به محوطه باغ به این مکان وارد شده و سپس از طریق کانال‌های زیرزمینی به حوض‌های شترگلی صفوی، شترگلی فتحعلی شاهی و حوض جوش هدایت می‌شود. در قدیم، این فضا به چشمه زنانه معروف بوده ولی امروزه باتوجه بر تعاملات فرهنگی و تغییرات اجتماعی ساختار فضایی آن تغییر شکل و تغییر کاربری یافته است.		
باغ دولت‌آباد مجموعه فرهنگی و واحد شامل: فضاهایی به‌مانند عمارت هشتی و بادگیر، عمارت بهشت آیین، عمارت تالار آینه، عمارت سردر اصلی، عمارت سردر جنوبی و غیره، است (دبیده، رضوان پناه، ۱۴۰۰:). در عمارت هشتی؛ و بادگیر باغ، تلفیقی از جریان هوا و آب انجام می‌پذیرد. این باغ به‌وسیله قنات «دولت‌آباد»، مشروب می‌شد و سنگ‌های مرمر سیاه در عمارت پایین و حوضخانه آن، از معادن مرمر «مراغه» و «تبریز»، بود. عمارت میانی؛ واقع در ضلع شمال غرب «بهشت آیین»، خواننده می‌شود. فضای سبز این باغ شامل: درختان کاج، سرو، گل‌سرخ محمدی، درختان میوه به خصوص انگور و انار است.	باغ دولت‌آباد «یزد»	۵

باغ ارم؛ شیراز

Bagh-e Eram: Shiraz-Iran

باغ فین؛ کاشان

Bagh-e Fin: Kashan-Iran

باغ چهل ستون؛ اصفهان

Bagh-e Chehel Sotun: Isfahan-Iran

باغ شاهزاده ماهان؛ کرمان

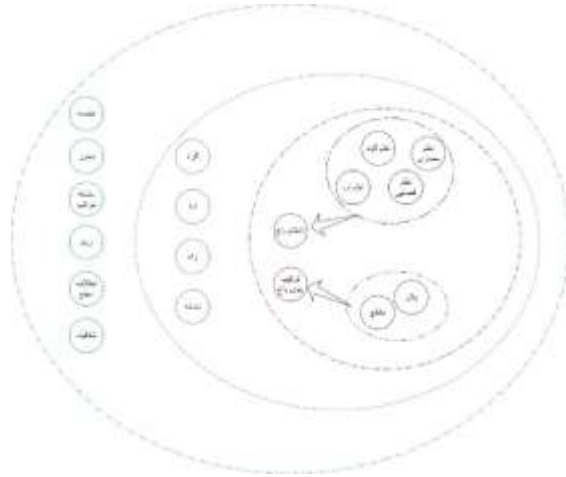
Bagh-e Shazdeh Mahan

باغ دولت‌آباد؛ یزد

Bagh-e Dowlatabad: Yazd-Iran

شکل ۵. تبیین اجتماع نمونه‌های موردی باغ‌های ایرانی- (مأخذ: ابوطالب، ۱۴۰۳)

شکل ۶. پارامترهای موردواکاوی با رویکرد تعاملات فرهنگی در رابطه با پژوهش حاضر

(مأخذ: ابوطالب، ۱۴۰۳)

واکاوی نتایج پژوهش

در بررسی هرکدام از اجتماع باغ‌های ایرانی مبتنی بر رویکرد تعاملات فرهنگی، مؤلفه‌های تصویر ذهنی در حرکت در این باغ‌ها موردواکوسی قرار گرفته است. گروه‌ها؛ به‌عنوان تلاقی و تمرکز مخاطب، راه؛ که خود عامل حرکت است، لبه؛ به‌عنوان مرز بین ۲ حوزه و نشانه؛ که عنصری در جهت‌یابی حرکت محسوب می‌گردد. بدین سبب، در تفحص حرکت، حرکت افقی و عمودی و حرکت چشم درجهت افقی، عمودی، گردشی و سیال بادر نظر گرفتن هندسه، سلسله‌مرتب، ریتم، شفافیت، محور و اختلاف سطح صورت پذیرفته است. در مورد احساس شخص مراجعه‌کننده در اجتماع باغ نیز محرمیت، طمانینه، سبکی و گذر زمان با درحقیقت هندسه صورت پذیرفته است. برپایه (جدول ۲)، که تبیین اجتماع ورودی باغ‌های موردواکاوی و تأثیر عوامل حرکتی بر تعاملات فرهنگی مخاطبان را نشان می‌دهد.

جدول ۲. تبیین اجتماع ورودی باغ‌های موردواکاوی و تأثیر عوامل حرکتی بر تعاملات فرهنگی مخاطبان-
(مأخذ: ابوطالب، ۱۴۰۳)

مورد‌های پژوهی	گروه	مولفه‌های حرکت و عوامل حرکت در تبیین تعاملات فرهنگی								
		جابه‌جایی			حرکت چشم			احساس		
		رُخ	عمودی	شفافیت	رُخ	عمودی	گردشی	سیال	محرکیت	طمانینه
		هندسه	شفافیت	سلسله‌مراتب	هندسه	ریتم	شفافیت			
باغ چهلستون «اصفهان»	خیلی کم	٪۲۵	٪۳۱	٪۳۵	٪۱۳٫۶	٪۱۳٫۳	٪۹٫۵			
	کم	٪۱۸	٪۱۱٫۹	٪۷٫۴	٪۲۴٫۴	٪۱۸٫۶	٪۳٫۲			
	متوسط	٪۲۱٫۴	٪۴۵	٪۱۱٫۲	٪۱۲٫۲	٪۵٫۹	۱۲٫۶			
	زیاد	٪۶۱	٪۹٫۷	٪۳۷٫۴	۷۸	٪۵۰٫۲	٪۱۱٫۱			
باغ ارم «شیراز»	خیلی زیاد	٪۱۳٫۳	٪۲٫۴	٪۸٫۹	٪۶۳	٪۱۲	٪۶۳٫۶			
	خیلی کم	٪۶٫۵	٪۷	٪۱۰٫۸	٪۱۲٫۶	٪۲۳٫۳	٪۱٫۴			
	کم	٪۵	٪۹٫۲	٪۹٫۹	٪۱۴٫۴	٪۲٫۴	٪۱			
	متوسط	٪۲۱	٪۱۵٫۳	٪۱۳٫۷	٪۵۴٫۴	٪۲۴٫۲	٪۳			
باغ شاهزاده‌ها هان «کرمان»	زیاد	٪۵۲٫۵	٪۴۸٫۷	٪۲۶٫۷	٪۲۱٫۱	٪۱۱٫۳	٪۵۰٫۲			
	خیلی زیاد	٪۱۵	٪۱۹٫۸	٪۳۸٫۹	٪۴۶٫۵	٪۳۸٫۸	٪۴۴٫۴			
	خیلی کم	٪۳٫۱	٪۲۸	٪۲۹٫۹	٪۳۳٫۶	٪۱۱٫۲	٪۱۰			
	کم	٪۱۹	٪۱۳٫۲	٪۸	٪۱۲٫۸	٪۱۸٫۶	٪۳٫۴			
باغ فین «کاشان»	متوسط	٪۲۱٫۴	٪۴۰٫۵	٪۱۱	٪۲٫۴	٪۶٫۵	٪۱۳٫۶			
	زیاد	٪۵۷	٪۱۰	٪۴۲	٪۶۶	٪۵۱	٪۲۱٫۱			
	خیلی زیاد	٪۱۶٫۶	٪۸٫۳	٪۹٫۱	٪۴۳٫۶	٪۱۲٫۷	٪۵۲٫۹			
	خیلی کم	٪۲۳	٪۲۵٫۵	٪۴۱٫۲	٪۱۴٫۴	٪۴۳٫۶	٪۳۴			
باغ دولت‌آباد «یزد»	متوسط	٪۱۷٫۸	٪۲۷٫۷	٪۶٫۹	٪۱۱٫۸	٪۵٫۹	٪۲۵٫۹			
	زیاد	٪۳۷	٪۲۵	٪۲۴٫۴	٪۱۰	٪۱۷٫۸	٪۷٫۷			
	خیلی زیاد	٪۱	٪۲۵٫۶	٪۱۷٫۲	٪۵۴٫۵	٪۱۶٫۳	٪۱۸٫۷			
	خیلی کم	٪۵	٪۲۸	٪۰٫۲	٪۲٫۷	٪۲٫۶	٪۵٫۸			
باغ دولت‌آباد «یزد»	کم	٪۱۱٫۵	٪۱۵٫۵	٪۲۳	٪۱۹	٪۷٫۴	٪۱۲٫۴			
	متوسط	٪۲۷٫۶	٪۹٫۷	٪۱۹٫۱	٪۷٫۳	٪۱۰	٪۲۰٫۱			
	زیاد	٪۳۱٫۵	٪۶۲٫۲	٪۶٫۷	٪۳۷	٪۱۸	٪۴۳			
	خیلی زیاد	٪۲۴٫۴	٪۹٫۸	٪۵۱	٪۳۴	٪۶۲	٪۱۸٫۷			

هندسه سردر اصلی به‌میزان زیادی در جابه‌جایی اجتماع مخاطبان و انتخاب مسیر نقش داشته است (۶۱ درصد در باغ چهلستون، ۵۲٫۵ درصد در باغ ارم ، ۵۷ درصد در باغ شاهزاده ماهان، ۳۷ درصد در باغ فین و ۳۱٫۵ درصد در باغ دولت‌آباد)، درحالی‌که شفافیت نقش متوسطی داشته و تنها در باغ ارم و باغ دولت‌آباد با درصدهای ۴۸٫۷ درصد و ۶۲٫۲ درصد نقش آن زیاد یافت شده است. حرکت چشم در ریزبعدهای افقی، عمودی، گردشی و سیال جزء در باغ فین، نقش بسیار زیادی از نظر مخاطبین از جهت سلسله‌مراتب داشته است. هندسه در ایجاد احساس در بین تعاملات فرهنگی مخاطبین نقش

بسیار زیادی داشته طوری که روند برای ریتم و شفافیت هم مشابه هندسه بوده و فقط در باغ فین نقش کمی برای آن دیده شده است.

برپایه (جدول ۳)، تعاملات فرهنگی مخاطبان به نقش زیاد و بسیار زیاد هندسه و شفافیت در جابه‌جایی افقی راه از مسیر در تا گوشک در تمامی اجتماع ۵ باغ مورد بررسی اذعان داشته‌اند.

جدول ۳. تبیین اجتماع راه و مسیر باغ‌های موردکاوی و تأثیر عوامل حرکتی بر تعاملات فرهنگی مخاطبان - (مأخذ: ابوطالب، ۱۴۰۳)

مورد های پژوهی		راه	مؤلفه‌های حرکت و عوامل حرکت در تبیین تعاملات فرهنگی							
			جابه‌جایی		حرکت چشم			احساس		
			عمق	سطح	افقی	عمودی	دایره‌ای	سیال	هندسه	ریتیم
باغ چهلستون «اصفهان»	خیلی کم	۰٪	۰٪	سلسله مراتب			هندسه	۰٪	۲۳٪	۰٪
	کم	۲۳٪	۱۵٪	۱۱٪			۱۰٪	۱۸٪	۰٪	
	متوسط	۲٪	۶٫۱٪	۱۶٫۶٪			۱۴٫۴٪	۲۶٫۹٪	۱۳٫۵٪	
	زیاد	۱۹٪	۱۸٫۹٪	۲۸٫۹٪			۳۷٫۶٪	۴۶٪	۲۹٫۹٪	
	خیلی زیاد	۵۶٪	۶۰٪	۴۳٫۵٪			۳۸٪	۲۳٪	۵۲٪	
باغ ارم «شیراز»	خیلی کم	۰٪	۲٫۱٪	۰٪			۳٪	۰٪	۰٪	
	کم	۱۶٫۴٪	۴٫۷٪	۱۱٪			۹٫۸٪	۱۵٫۷٪	۱۱٫۸٪	
	متوسط	۱۴٫۳٪	۲۰٪	۲۰٪			۱۱٫۷٪	۱۶٫۶٪	۹٫۹٪	
	زیاد	۴۸٪	۱۳٫۷٪	۲۱٪			۱۲٫۵٪	۳۰٪	۲۶٫۳٪	
	خیلی زیاد	۲۱٫۳٪	۵۹٫۵٪	۴۸٪			۶۲٪	۳۷٫۷٪	۵۲٪	
باغ شاهزاده‌ماهان «کرمان»	خیلی کم	۱۵٪	۱۶٫۶٪	۷٫۴٪			۲٫۷٪	۳٫۵٪	۲٫۳٪	
	کم	۲۰٪	۱۶٫۶٪	۱٫۸٪			۶٫۳٪	۸٫۲٪	۷٫۹٪	
	متوسط	۱۸٫۵٪	۱۹٫۳٪	۱۸٪			۱۹٫۵٪	۱۷٫۱٪	۶٫۷٪	
	زیاد	۲۱٪	۲۲٫۷٪	۳۳٫۱٪			۳۴٫۲٪	۳۸٫۸٪	۳۵٫۴٪	
	خیلی زیاد	۲۵٫۵٪	۲۶٫۸٪	۳۹٫۷٪			۳۷٫۳٪	۳۳٫۴٪	۴۷٫۷٪	
باغ فین «کاشان»	خیلی کم	۴٫۲٪	۰٪	۶٫۷٪			۱۰٫۲٪	۳٫۵٪	۱۳٫۷٪	
	کم	۱۵٫۸٪	۸٫۶٪	۱۴٫۳٪			۸٫۶٪	۸٫۲٪	۸٫۴٪	
	متوسط	۹٫۶٪	۱۰٫۹٪	۱۸٫۲٪			۴٫۷٪	۱۷٫۱٪	۵٫۹٪	
	زیاد	۲۷٫۳٪	۳۶٫۵٪	۲۵٫۴٪			۲۲٫۱٪	۳۸٫۸٪	۱۹٫۶٪	
	خیلی زیاد	۴۳٫۱٪	۴۴٪	۳۵٫۴٪			۵۴٫۴٪	۳۲٫۴٪	۵۲٫۴٪	
باغ دولت‌آباد «یزد»	خیلی کم	۵٫۶٪	۶٫۷٪	۶٫۳٪			۹٫۲٪	۸٫۲٪	۱۰٫۵٪	
	کم	۹٫۸٪	۱۲٫۴٪	۷٫۵٪			۱۳٫۷٪	۱۸٫۷٪	۱۵٫۲٪	
	متوسط	۱۲٫۳٪	۱۹٫۳٪	۲۱٫۸٪			۱۶٫۸٪	۱۴٫۶٪	۲۱٫۸٪	
	زیاد	۲۰٫۷٪	۳۱٫۵٪	۱۱٫۲٪			۳۲٫۹٪	۲۹٫۲٪	۲۵٫۳٪	
	خیلی زیاد	۵۱٫۶٪	۳۰٫۱٪	۵۳٫۲٪			۲۷٫۴٪	۲۹٫۳٪	۲۷٫۲٪	

به‌طورخاص، سلسله‌مراتب در حرکت چشم در ۴ شکل افقی، عمودی، گردشی و سیال دارای اهمیت بسیار زیاد بوده است. در بحث احساس در ایجاد هندسه در محرمیت، ریتم در احساس طمانینه و شفافیت در سبکی نقش بسیار زیاد و زیاد در راه و مسیر برای تمام اجتماع باغ‌های بررسی در نظر گرفته شده است.

برپایه (جدول ۴)، در تبیین اجتماع در رویارویی لبه باغ‌های موردواکاوی و تأثیر عوامل حرکتی بر تعاملات فرهنگی مخاطبان نشان داده شده است.

جدول ۴. تبیین اجتماع در رویارویی با لبه باغ‌های موردواکاوی و تأثیر عوامل حرکتی بر تعاملات فرهنگی مخاطبان (مأخذ: ابوطالب، ۱۴۰۳)

مؤلفه‌های حرکت و عوامل حرکت در تبیین تعاملات فرهنگی									مورد های پژوهی
احساس			حرکت چشم			جابه‌جایی			
شکل زمان / سبکی	طمانینه	ریتم	سیال	گردشی	عمودی	افقی	چشمی	زنجیری	
شفافیت	ریتیم	هندسه	سلسله‌مراتب			شفافیت	هندسه	لبه	
٪۱۲،۵	٪۱۵،۹	٪۱۹،۹	٪۱۵،۴			٪۱۸،۳	٪۱۷،۶	خیلی کم	باغ چهلستون «اصفهان»
٪۱۳،۴	٪۱۶،۴	٪۱۶،۷	٪۱۸،۷			٪۲۱،۷	٪۱۱،۳	کم	
٪۲۷،۴	٪۲۶،۶	٪۲۱،۴	٪۲۲،۱			٪۲۰،۵	٪۲۷،۵	متوسط	
٪۲۸،۹	٪۲۲،۷	٪۲۵،۳	٪۲۰،۰			٪۱۹،۶	٪۲۴،۲	زیاد	
٪۱۷،۸	٪۱۸،۴	٪۱۶،۷	٪۲۳،۸			٪۱۹،۹	٪۱۹،۴	خیلی زیاد	باغ ارم «شیراز»
٪۱۰،۸	٪۱۳،۷	٪۱۲،۲	٪۱۱،۵			٪۹،۶	٪۱۰،۳	خیلی کم	
٪۱۷،۶	٪۱۶،۵	٪۱۹،۳	٪۱۸،۹			٪۲۰،۱	٪۱۵،۸	کم	
٪۱۸،۳	٪۱۴،۹	٪۱۵،۶	٪۱۶،۸			٪۱۷،۴	٪۱۴،۲	متوسط	
٪۲۹،۷	٪۲۶،۱	٪۲۷،۵	٪۲۴،۴			٪۲۵،۳	٪۳۱،۷	زیاد	باغ شاهزاده‌ماهان «کرمان»
٪۲۳،۶	٪۲۸،۸	٪۲۵،۴	٪۲۸،۴			٪۲۷،۶	٪۲۸،۰	خیلی زیاد	
٪۱۲،۷	٪۱۱،۸	٪۱۰،۵	٪۱۲،۱			٪۱۳،۶	٪۱۱،۲	خیلی کم	
٪۲۰،۶	٪۱۵،۴	٪۱۸،۲	٪۱۶،۹			٪۱۷،۳	٪۱۹،۵	کم	
٪۱۳،۹	٪۱۶،۳	٪۱۷،۶	٪۱۵،۷			٪۱۸،۹	٪۱۴،۸	متوسط	باغ فین «کاشان»
٪۲۶،۵	٪۲۹،۱	٪۲۶،۴	٪۲۸،۳			٪۲۴،۷	٪۲۵،۱	زیاد	
٪۲۶،۳	٪۲۷،۴	٪۲۷،۳	٪۲۷،۰			٪۲۵،۵	٪۲۹،۴	خیلی زیاد	
٪۱۲،۶	٪۱۰،۹	٪۱۱،۷	٪۱۲،۳			٪۱۴،۵	٪۱۳،۸	خیلی کم	
٪۲۱،۵	٪۱۵،۶	٪۲۰،۴	٪۱۸،۹			٪۱۷،۳	٪۱۹،۲	کم	باغ دولت‌آباد
٪۱۳،۶	٪۱۶،۳	٪۱۷،۲	٪۱۴،۸			٪۱۸،۷	٪۱۵،۵	متوسط	
٪۲۵،۲	٪۲۸،۱	٪۲۴،۵	٪۲۶،۷			٪۲۲،۱	٪۲۳،۶	زیاد	
٪۲۷،۱	٪۲۹،۱	٪۲۶،۲	٪۲۷،۳			٪۲۷،۴	٪۲۷،۹	خیلی زیاد	
٪۱۲،۴	٪۱۳،۲	٪۱۱،۸	٪۱۲،۷			٪۱۴،۹	٪۱۳،۵	خیلی کم	

کم	۱۷,۸٪	۱۶,۳٪	۱۹,۵٪	۱۸,۶٪	۱۵,۹٪	۲۰,۲٪
متوسط	۱۵,۴٪	۱۹,۲٪	۱۴,۲٪	۱۷,۴٪	۱۶,۷٪	۱۳,۸٪
زیاد	۲۴,۶٪	۲۳,۱٪	۲۵,۳٪	۲۲,۹٪	۲۷,۴٪	۲۶,۱٪
خیلی زیاد	۲۸,۷٪	۲۶,۵٪	۲۸,۳٪	۲۹,۳٪	۲۶,۸٪	۲۷,۵٪

تعاملات فرهنگی مخاطبین نقش هندسه در لبه؛ را متوسط در باغ چهلستون و در باغ‌های دیگر زیاد و خیلی زیاد دانسته‌اند. شفافیت در باغ چهلستون و باغ ارم کم، و در باغ شاهزاده‌ماهان، باغ فین و دولت‌آباد زیاد و بسیار زیاد است. سلسله‌مراتب در لبه‌ها از نظر مخاطبان دارای اهمیت بسیار زیادی در جهت تأثیر حرکتی مخاطبین داشته است. عواملی که در ایجاد احساس در لبه در اجتماع تعاملات فرهنگی مخاطبین حائز اهمیت بوده‌اند شامل: هندسه و شفافیت بوده‌اند. ریتم رتبه متوسط را در باغ چهلستون و در باقی باغ‌ها رتبه بسیار زیاد را به دست آورده است.

برپایه (جدول ۵)، تبیین نشانه‌ها در مرکز توجه ساختمان‌های اصلی در اجتماع باغ‌های ایرانی موردواکاوی قرار گرفتند.

جدول ۵. تبیین اجتماع در رویارویی با نشانه باغ‌های موردواکاوی و تأثیر عوامل حرکتی بر تعاملات فرهنگی مخاطبان (مأخذ: ابوطالب، ۱۴۰۳)

مورد‌های پژوهی		نشانه	مولفه‌های حرکت و عوامل حرکت در تبیین تعاملات فرهنگی				احساس		
			جابه‌جایی		حرکت چشم		حس		
اقتی	عمودی	اقتی	عمودی	گرمشی	سیال	هندسه	ریتم	شفافیت	گداز زمان / سبکی
		هندسه	شفافیت	سلسله‌مراتب		هندسه	ریتم	شفافیت	
خیلی کم	۲,۳٪	۰٪	۰٪	۰٪		۰,۸٪	۱,۲٪	۰٪	
کم	۱,۶٪	۲۰٪	۶,۲٪	۶,۲٪		۶٪	۸,۸٪	۰٪	
متوسط	۲,۳٪	۴۳,۵٪	۱۳,۷٪	۱۳,۷٪		۱۳,۵٪	۱۶,۲٪	۲۶,۶٪	
زیاد	۴۸,۸٪	۱۰٪	۵۳,۷٪	۵۳,۷٪		۵۴,۵٪	۴۵,۵٪	۶۰٪	
خیلی زیاد	۴۵٪	۲۶,۵٪	۲۶,۴٪	۲۶,۴٪		۲۵,۲٪	۲۸,۳٪	۱۳,۴٪	
خیلی کم	۳,۲٪	۱۰٪	۰٪	۰٪		۱,۵٪	۰٪	۱,۱٪	
کم	۲,۵٪	۲۳,۳٪	۲,۳٪	۲,۳٪		۹٪	۰٪	۹٪	
متوسط	۳٪	۳۶,۷٪	۱۷,۷٪	۱۷,۷٪		۱۷,۳٪	۲۵,۷٪	۱۶,۵٪	
زیاد	۴۷,۸٪	۲۸,۳٪	۶۲٪	۶۲٪		۴۴,۲٪	۶۱,۳٪	۴۵٪	
خیلی زیاد	۴۳,۵٪	۱,۷٪	۱۸٪	۱۸٪		۲۸٪	۱۳,۰٪	۲۸,۴٪	
خیلی کم	۲,۷٪	۱۱,۵٪	۱٪	۱٪		۰٪	۰٪	۰,۲٪	
کم	۲,۳٪	۲۱,۸٪	۱۹,۵٪	۱۹,۵٪		۷,۴٪	۱۳,۳٪	۰,۸٪	

«گرمان»	متوسط	٪۲،۹	٪۳۵،۲	٪۲۲،۲	٪۱۳،۵	٪۲۱،۹	٪۲۶،۲
	زیاد	٪۴۸،۱	٪۲۷،۱	٪۴۹،۸	٪۲۷،۴	٪۴۵	٪۵۹،۵
	خیلی زیاد	٪۴۴	٪۴،۴	٪۷،۵	٪۵۱،۷	٪۱۹،۸	٪۱۳،۳
باغ فین «کاشان»	خیلی کم	٪۲،۹	٪۱،۵	٪۱،۳	٪۲	٪۰	٪۱،۳
	کم	٪۲،۱	٪۱۹،۵	٪۱۸،۷	٪۱	٪۰	٪۸،۷
	متوسط	٪۲،۹	٪۴۱،۵	٪۲۳،۵	٪۲۷،۱	٪۲۷،۴	٪۱۶،۴
باغ دولت‌آباد «یزد»	زیاد	٪۴۸،۳	٪۹،۵	٪۵۰،۲	٪۵۹،۴	٪۵۹،۱	٪۴۵،۶
	خیلی زیاد	٪۴۳،۸	٪۲۸	٪۶،۳	٪۱۰،۵	٪۱۳،۵	٪۲۸
	خیلی کم	٪۲،۱	٪۱،۲	٪۰،۵	٪۰	٪۱،۳	٪۱،۱
باغ دولت‌آباد «یزد»	کم	٪۲،۷	٪۲۱،۸	٪۶،۷	٪۸،۱	٪۱۶،۷	٪۸،۹
	متوسط	٪۲،۷	٪۴۴،۳	٪۱۴،۲	٪۱۲،۹	٪۸،۵	٪۱۶،۷
	زیاد	٪۴۷،۶	٪۸،۷	٪۵۴،۳	٪۲۸،۳	٪۴۴،۸	٪۴۵،۳
	خیلی زیاد	٪۴۳،۹	٪۲۴	٪۲۴،۳	٪۵۰،۷	٪۲۸،۷	٪۲۸

به‌طورخاص، نتایج نشان داد که در جابه‌جایی تعاملات اجتماع بر فرهنگ مخاطبین، هندسه دارای نقش پرننگی بوده و از نظر مخاطبین دارای اهمیت زیاد و بسیار زیاد است در حالی که در شفافیت در تمامی باغ‌های موردتفتیش دارای اهمیت متوسط است. در واریسی حرکت چشم درجهت افقی، عمودی، گردشی و سیال، سلسله‌مراتب دارای اهمیت زیادی از نظر اجتماع مخاطبین بوده است. در ایجاد احساس، هندسه نقش زیاد در تمامی اجتماع باغ‌ها داشته و در باغ شاهزاده‌ماهان و باغ دولت‌آباد نقش بسیار زیادی داشته است. ریتم و شفافیت در تمامی اجتماع باغ‌ها دارای نقش زیاد در ایجاد احساس طمانینه و سبکی داشته است. ارزیابی این نکات نشان داد که مخاطبین در هریک از سکانس‌های تعاملات فرهنگی باغ چه در لبه، چه در ورودی، و چه نشانه‌ها نکات مختلفی حائز اهمیت است و نکات مشترک زیادی در اجتماع تمامی باغ‌های ایرانی وجود دارد که می‌تواند به‌عنوان الگو در تعریف حرکت و ایجاد حرکت تعریف گردد. در ساختار روایی باغ ایرانی با رویکرد تعاملات فرهنگی، مؤلفه حرکتی یکی از عوامل مهمی است که تأثیر زیادی بر تجربه و احساسات بازدیدکنندگان دارد. حرکت در باغ‌های ایرانی به‌صورت معناپردازی و هنری بر مطالعات اجتماعی و تعاملات فرهنگی درآمده و باهدف ایجاد زیبایی و ارتباط بین محیط و انسان به‌کار می‌رود. مواردی که ممکن است در مؤلفه حرکتی در ساختار روایی باغ ایرانی با رویکرد تعاملات فرهنگی موردبررسی قرار گیرند برپایه (جدول ۶)، می‌توان عنوان داشت.

جدول ۶. تبیین موارد بررسی مؤلفه‌های حرکتی در ساختار روایی باغ ایرانی با رویکرد تعاملات فرهنگی مبنی بر اجتماع مخاطبان (مأخذ: ابوطالب، ۱۴۰۳)

بررسی مؤلفه حرکتی در ساختار روایی باغ ایرانی با رویکرد تعاملات فرهنگی	پله‌ها و ارتفاعات؛ استفاده از پله‌ها و ارتفاعات مختلف در اجتماع باغ‌های ایرانی به‌عنوان عناصری اساسی در حرکت طراحی شده‌اند. این ارتفاعات می‌تواند احساس اعتدال و تنوع را به بازدیدکنندگان با رویکرد تعاملات فرهنگی القاء کند.
	آب‌نماها و آبشارها؛ حرکت آب در اجتماع باغ‌های ایرانی از طریق آب‌نماها و آبشارها به‌صورت زیبا و آرام ایجاد می‌شود. این حرکت آب می‌تواند حس آرامش و تجدید انرژی را به بازدیدکنندگان با رویکرد تعاملات فرهنگی منتقل کند.
	نقوش و مسیرهای پیچیده؛ طراحی مسیرها و نقوش پیچیده در اجتماع باغ‌های ایرانی، باعث ایجاد حس ماجراجویی و جذابیت در حین حرکت بازدیدکنندگان با رویکرد تعاملات فرهنگی می‌شود.
	ساختارهای معماری؛ استفاده از سازه‌ها و ساختارهای معماری با انحنای مختلف و شکل‌های هنری، حرکت در اجتماع باغ را به یک تجربه هنری با رویکرد تعاملات فرهنگی تبدیل می‌کند.
	نورپردازی؛ حرکت نور در طراحی اجتماع باغ ایرانی نیز می‌تواند اثر زیبایی و حس فرهنگی را بهبود بخشد.

به‌طورکلی، مؤلفه حرکتی در ساختار روایی باغ ایرانی با رویکرد تعاملات فرهنگی به‌منظور ایجاد تجربه‌ای زیبا، معناپردازی و تأثیرگذار بر بازدیدکنندگان تغییرات اجتماعی در نظر گرفته می‌شود.

نتیجه‌گیری

با توجه به اهمیت روایی و روایتگری در معماری، باغ‌سازی ایرانی مورد مطالعه اجتماعی و به‌خصوص تعاملات فرهنگی قرار گرفت. در روایتگری باغ ایرانی، ورودی، لبه‌ها، راه و در نهایت کوشک باغ به‌عنوان نشانه در ایجاد حرکت در اجتماع مخاطب و همچنین احساس‌های مختلف همچون تعلق، حس آرامش تأثیرگذار است. این مطالعه با بررسی مؤلفه‌های تصویر ذهنی در حرکت در باغ‌های ایرانی به تحلیل عواملی پرداخته است که بر تجربه و احساسات بازدیدکنندگان با رویکرد تعاملات فرهنگی تأثیر می‌گذارند. نتایج حاکی از آن است که مؤلفه‌های مختلفی به‌مانند گره‌ها، راه‌ها، لبه‌ها و نشانه‌ها نقش مهمی در هدایت حرکت و جهت‌یابی اجتماع در این باغ‌ها ایفاء می‌کنند. یافته‌ها نشان داد که هندسه سردرها و ساختمان‌های اصلی باغ‌ها نقش اساسی در جابه‌جایی و انتخاب مسیر بازدیدکنندگان با رویکرد تعاملات فرهنگی داشته است. به‌خصوص در باغ‌های مشتمل بر: چهلستون، ارم، شاهزاده‌ماهان، فین و دولت‌آباد، تأثیر هندسه در این حرکت به‌میزان قابل‌توجهی بوده است.

همچنین، شفافیت به‌عنوان عنصری متوسط تا زیاد در اجتماع برخی باغ‌ها، به‌ویژه باغ ارم و باغ دولت‌آباد، تأثیرگذار بوده است. بررسی این نکات نشان داد که در هریک از سکانس‌های باغ، از جمله؛ لبه‌ها، ورودی‌ها و نشانه‌ها، مؤلفه‌های مشترکی در تبیینات تعاملات اجتماعی وجود دارد که می‌توانند به‌عنوان الگو در تعریف حرکت و ایجاد حرکت در اجتماع باغ‌های ایرانی به‌کار روند. در نتیجه، این مطالعه بر اهمیت مؤلفه‌های حرکتی در ساختار روایی باغ‌های ایرانی با رویکرد تعاملات فرهنگی تأکید دارد و نشان می‌دهد که طراحی هوشمندانه و هدفمند این مؤلفه‌ها می‌تواند تجربه‌ای غنی و معنادار برای بازدیدکنندگان در اجتماع فراهم کند. حرکت در باغ‌های ایرانی به‌عنوان عنصری معناپرداز و هنری، نقشی اساسی در ایجاد زیبایی و ارتباط میان محیط و انسان در فرهنگ ایفاء می‌کند و می‌تواند الگوهای مهمی را برای طراحی فضاهای سبز و باغ‌های معاصر ارائه دهد.

منابع:

- اعتضادی، لادن. ۱۳۹۲. دریچه‌ای به باغ ایرانی؛ اهمیت پژوهش‌های همه‌جانبه در باغ ایرانی، نشریه علمی پژوهشی-منظر، دوره ۵، شماره ۲۴، ۹-۶.
- ایرانی بهبهانی، هما. شکوهی دهکردی، ژاله. سلطانی، رضوان. ۱۳۹۲. روش شناخت و مستندسازی باغ‌های تاریخی ناشناخته ایرانی، فصلنامه علمی پژوهشی-محیط‌شناسی، دوره ۳۹، شماره ۱، ۱۵۶-۱۴۵.
- آزمون، فیروزه. معینی، مهدیه. ۱۳۹۷. تحلیل کیفیت فضایی باغ شاهزاده‌ماهان براساس تئوری حرکت و ارزیابی تصویر ذهنی مخاطبان، دوفصلنامه علمی پژوهشی-پژوهش‌های معماری و محیط، دوره ۱، شماره ۱، ۲۷-۴۰.
- آل‌هاشمی، آیدا. ۱۳۹۹. باغ فتح آباد کرمان؛ جایگاه شاخص‌های اصیل باغ ایرانی در احیای باغ‌های تاریخی ایران، نشریه علمی پژوهشی-منظر، دوره ۱۲، شماره ۵۱، ۱۵-۶.
- حقیقت‌بین، مهدی. علیدوست، ساناز. ۱۳۹۸. مطالعه تطبیقی رمزهای آیینی و فرهنگی در منظرپردازی ایرانی و چینی، نشریه علمی پژوهشی-باغ‌نظر، دوره ۱۶، شماره ۷۷، ۴۲-۲۹.
- حیدرنتاج، وحید. ۱۳۹۴. نقدی بر منشأ تفکرات الگوی چهاربخشی در باغ ایرانی، نشریه علمی پژوهشی-هنر و تمدن شرق، دوره ۳، شماره ۷، ۳۲-۲۷.
- خاکزند، مهدی. حسینی‌کیا، سید محمدمهدی. ۱۳۹۳. دستیابی به زبان الگو اسلامی-ایرانی طراحی محیط و منظر، فصلنامه علمی پژوهشی-مطالعات شهر ایرانی اسلامی، دوره ۵، شماره ۱۷، ۴۵-۵.
- خرم‌روئی، ریحانه. ماهان، امین. ۱۳۹۹. باغ ایرانی به‌مثابه رسانه‌ای تعاملی، نشریه علمی پژوهشی-منظر، دوره ۱۲، شماره ۵۱، ۵۱-۲۳-۱۶.
- دبده، محمد ۱۴۰۱. دست‌نوشته‌های از مجموعه آثار معمار دبده (باغ ایرانی)، تهران.
- دبده، محمد ۱۴۰۲. دست‌نوشته‌های از مجموعه آثار معمار دبده (تبیین مطالعات اجتماعی و تعاملات فرهنگی با اشاره‌ای بر باغ ایرانی در اجتماع ایران و جهان)، تهران.
- دبده، محمد. ۱۴۰۰. طراحی براساس ادراک و رفتار انسانی، چاپ اول، تهران: انتشارات طحان گستر، چاپ اول.
- دبده، محمد. رضوان‌پناه، مجید. ۱۳۹۹. تأثیر اقلیم بر روی بافت‌های تاریخی از نظر پویایی درجهت معماری پایدار (مطالعه موردی: شهر تاریخی یزد)، نخستین کنفرانس بین‌المللی معماری و شهرسازی طراحی پایدار و فراگیر برای همگان، شیراز-ایران، ۱۳-۱.
- دبده، محمد. شاطری‌وایقان، امید. ۱۳۹۹. سیر وجودی باغ‌فین کاشان از مظهر معماری، پنجمین کنفرانس بین‌المللی پژوهش در علوم و مهندسی و دومین کنگره بین‌المللی عمران، معماری و شهرسازی آسیا، ۱-۱۴.
- ذوالفقار، علامی. غلامی‌شعبانی، شفق. ۱۳۹۴. مقایسه ساختار روایت در داستان رستم و سهراب و رستم و اسفندیار، دهمین همایش بین‌المللی انجمن ترویج زبان و ادب فارسی، اردبیل-ایران. ۲۸۳-۲۷۳.
- زینلیان، مریم. کلانترزاده، محمدمهدی. ۱۳۹۴. بررسی تطبیقی رابطه روایت و روایت‌گری در کیفیت فضایی معماری و سینما، اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری شهرسازی و مدیریت شهری، یزد-ایران، ۱۴-۱.
- شاطری‌وایقان، امید. ۱۳۹۹. بررسی ساختار باغ‌های ایرانی، فصلنامه علمی تخصصی-معماری سبز، دوره ۶ شماره ۱: (پیاپی ۱۹)، ۶۸-۴۵.

- شاهچراغی، آزاده. ۱۳۹۳. بازیابی طرح تک‌محوری چهارباغ ایرانی، فصلنامه علمی پژوهشی-هویت‌شهر، دوره ۸، شماره ۲۰، ۵۱، ۱۹-۳۴.
- شاهچراغی، آزاده. ۱۳۹۵. پارادایم پردیس: درآمدی بر بازشناسی و بازآفرینی باغ ایرانی، چاپ پنجم، تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی تهران.
- فرزین، سامان و [دیگران]. ۱۳۹۹. ویژگی‌های منظر چندعملکردی در باغ ایرانی (مطالعه موردی: میراث جهانی باغ اکبری، نشریه علمی پژوهشی-منظر، دوره ۱۲، شماره ۵۲، ۱۷-۶.
- فلامکی، محمدمنصور. ۱۳۹۱. ایرانیان و باغ؛ سرزمین‌های باغ ایرانی، نشریه علمی پژوهشی-منظر، دوره ۴، شماره ۲۱، ۹-۶.
- کریم‌زاده، سبیده و [دیگران]. ۱۳۹۷. روایت معماری؛ مطالعه تطبیقی روایت در معماری و داستان، فصلنامه علمی پژوهشی-کیمیای هنر، دوره ۷، شماره ۲۸، ۱۰۷-۹۳.
- الکساندر، کریستوفر. ۱۳۹۶. سرشت نظم: ساختارهای زنده در معماری (پدیده حیات/جلد اول)، ترجمه: رضا سیروس‌صبری و علی اکبری، ویراستار علمی: عبدالله اکبری. چاپ چهارم، تهران: انتشارات پرهام‌نقش.
- گودرزی، مصطفی. کشاورز، گلنار. ۱۳۸۶. بررسی مفهوم زمان و مکان در نگارگری ایرانی، نشریه علمی پژوهشی-هنرهای زیبا، دوره ۳۱، شماره ۳۱: (پیاپی ۱۷۲۹)، ۸۹-۱۰۱.
- متدین، حشمت‌الله. متدین، رضا. ۱۳۹۴. لزوم ایجاد باغ ایرانی، نشریه علمی پژوهشی-هنر و تمدن شرق، دوره ۳، شماره ۷، ۱۹-۲۶.
- مستغنی، علیرضا. ۱۳۹۶. روایت فضا در معماری. چاپ اول، تهران: انتشارات متن در متن.
- مهدوی‌نژاد، محمدجواد. ناگهانی، نوشین. ۱۳۹۰. تجلی مفهوم حرکت در معماری معاصر ایران، فصلنامه علمی پژوهشی-مطالعات شهر ایرانی اسلامی، دوره ۱، شماره ۳، ۳۴-۲۱.
- میرصفا، سیدعبدالله. پورعلی، مصطفی. ۱۳۹۹. کاربرد الگوی طراحی باغ ایرانی در باغ‌های شمال ایران، نشریه علمی پژوهشی-باغ‌نظر، دوره ۱۷، شماره ۹۱، ۵۶-۴۱.

Lynch, Kevin. 1960. *The Image of City*, Cambridge: The MIT Press, First Edition.

Tribe, Michael. 1974. *Stadtgestaltung: Theoric Und Praxis*, Gütersloh: Bertelsmann Fachverlag Publications, First Edition.